

Motion till riksdagen

1985/86:487

Nils Carlshamre m. fl. (m)

Ändring i utlänningslagen (1980:376) m. m.
(prop. 1985/86:133)

På senare tid har i Sverige vidtagits en rad åtgärder för att förbättra flyktingmottagningen och handläggningen av flyktingärenden. Handläggningstiderna har förkortats, och utslussningen till ett stort antal kommuner har kommit i gång, låt vara att besvärande stockningar uppstått under de hittills gångna månaderna av 1986. I proposition 1985/86:133 föreslås ändringar i utlänningslagen som bl. a. syftar till att stärka asylsökandes rättssäkerhet i verkställighetsärenden och skapa förutsättningar för snabbare handläggning av besvärärenden. Allt detta är bra.

Samtidigt har emellertid andra åtgärder vidtagits som dels försvårat för asylsökande att alls nå Sverige och få sin sak prövad enligt svensk lag, dels inneburit mottagningsrutiner som sammantagna knappast ger intryck av gästfrihet och vänligt bemötande. Dessa negativa inslag i helhetsbilden av svensk flyktingpolitik blir fler eller accentueras om riksdagen helt bifaller förslagen i proposition 133.

För den flykting som efter den 1 juli 1986, trots alla hinder på vägen, lyckas ta sig till en svensk gränsstation kan den första kontakten med vårt land bli en polisman, som tar ifrån den asylsökande hans pass och eventuella retribiljett, låter fotografera honom en face och i profil samt tar hans fingeravtryck. Detta måste bli en traumatisk upplevelse för en människa vars tidigare erfarenheter kan ha grundlagt en instinktiv skräck för all polis och som kanske i sitt hemland fått vänja sig vid att det är näst intill ett livsvillkor att alltid ha passet till hands.

I propositionen föreslås befogenhet för polismyndigheten att, om en utlänning söker uppehållstillstånd i Sverige, omhänderta hans pass tills utlänningen antingen beviljats uppehållstillstånd eller lämnar landet. Vi finner inte de skäl som anförs för en så långt gående befogenhet övertygande. Om passet, efter ankomsten till Sverige, skulle förkomma eller förstöras kan myndigheternas behov av tillgång till passet under utlänningens vistelse i Sverige rimligen tillgodoses med hjälp av den kopia som redan nu rutinmässigt tas vid ankomsten. Om vid en senare avvisning eller utvisning ett tilltänkt mottagarland vägrar att acceptera kopian som inrehandling, bör detta problem lösas genom förhandlingar med detta lands myndigheter och inte genom en generell regel om omhändertagande av passen för alla utlänningar som söker uppehållstillstånd. Vi avstyrker förslaget till ny 8 b § i utlänningslagen.

Vi accepterar att fotografi och fingeravtryck kan vara lämpliga och nödvändiga hjälpmedel för identifiering av en utlänning vars identitet, i avsak-

nad av pass och andra identitetshandlingar, annars inte kan tillfredsställande fastställas. Men vi delar den uppfattning som framförs i den till grund för propositionen liggande promemorian och av flera remissinstanser, att dessa åtgärder bör få vidtas endast då de behövs för identifiering. Att tvångsvis ta foto och fingeravtryck av en människa är, enligt vår mening, ett så långt gående ingrepp i den personliga integriteten, att det inte bör få förekomma utan starka skäl i det enskilda fallet. Vi föreslår alltså att den föreslagna 8 c § i utlänningslagen ges en sådan formulering att den av oss förordade begränsningen av paragrafens tillämpning klart framgår.

I propositionen föreslås att den tidsgräns — i praxis ungefär en vecka från inresan — som för närvarande gäller för en transportörs skyldighet att medföra en från Sverige avvisad utlänning avskaffas. Meningen är att etablera en ny praxis att skyldigheten kvarstår intill tre månader. Vi avvisar detta förslag. Att ålägga ett transportföretag att granska och i praktiken godkänna eller underkänna inresehandlingar innebär att svensk myndighetsutövning överläts till enskilda företag. Det är också orimligt att förutsätta att ett transportföretag även i tveksamma fall skall ha resurser att avgöra om en utlännings resehandlingar är äkta och tillräckliga. Ett pass, som vid polisens noggranna granskning visar sig vara förfalskat, kan ändå mycket väl vara så pass välgjort att det i god tro accepteras vid en normal kontroll före eller under resan. Vi anser att nuvarande praxis med återtransportskyldighet inom en vecka är tillräcklig.

I propositionen anförts som ett motiv för en icke tidsbegränsad skyldighet för transportföretag att återföra avvisade utlännningar att någon tidsgräns inte finns i den för luftfarten gällande Chicagokonventionen. Men denna konvention, och andra liknande internationella överenskommelser, tar inte i första hand sikte på flyktingars situation. Att sakna möjlighet att anskaffa korrekta resehandlingar är ju inte sällan något av det som just utmärker en "äkt" flykting. Om FN:s flyktingkonvention och svensk flyktinglagstiftning alls skall ha någon mening är det nödvändigt att i sådana nödfall acceptera avsteg från konventionen. Så sker ju också i praktiken ständigt. Det förefaller då inte rimligt att i vissa fall återfalla på en strikt tillämpning av konventioner och liknande regelsystem där de, enligt sakens natur, egentligen inte kan tillämpas.

Samma resonemang kan tillämpas på den överenskommelse med Östtyskland som det senaste halvåret helt strypt flyktingströmmen från Mellersta Östern till Trelleborg. Även här görs det gällande att svenska regeringen endast förmått Östtyskland att tillämpa normala, internationella regler om att inte bevilja genomresa för den som saknar giltiga inresehandlingar till det avsedda destinationslandet. Men även här gäller att normala regler inte alltid kan tillämpas på en onormal situation. Och flyktingens situation är onormal.

Vi delar uppfattningen att det geschäft i flyktingtrafik genom Östtyskland, som tidigare florerade, måste stoppas eller åtminstone begränsas. Men vi är inte övertygade om att det nuvarande tillståndet är helt tillfredsställande. Det är helt klart att många flyktingar som 1984 och 1985 kom till Sverige genom Östtyskland och som saknade både pass och visum ändå faktiskt har beviljats asyl i Sverige. Det får antas att åtskilliga av dem som de senaste

månaderna hindrats att denna väg komma till Sverige haft fullgoda skäl att här tas emot som flyktingar. Mot. 1985/86:487

Vi anser att regeringen bör för riksdagen redovisa karaktären av och innehållet i de överenskommelser, som träffats med Östtyskland. Därvid bör även lämnas en utvärdering av hur den nya regeltillämpningen verkat på svensk handläggning av flyktingärenden och vilka möjligheter att någonstans finna en fristad som numera står öppen för flyktingar från de aktuella områdena i Mellanöstern. Detta bör ges regeringen till känna.

Hemställan

Med stöd av vad ovan anförts hemställs

1. att riksdagen avslår förslaget i proposition 1985/86:133 till 8 b § i utlänningslagen,
2. att riksdagen med ändring av förslaget i proposition 1985/86:133 till 8 c § i utlänningslagen beslutar att lagrummet skall ha följande lydelse:

Polismyndigheten får ta en utlännings fingeravtryck och fotografi om utlännings, vid ankomsten till riket eller därefter, ansöker om uppehållstillstånd och inte tillförlitligen kan styrka sin identitet.

3. att riksdagen avslår förslaget i proposition 1985/86:133 till ändrad lydelse av 82 § i utlänningslagen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en redovisning av karaktären och innehållet i de med Östtyskland träffade flyktingöverenskommelserna samt en utvärdering av den nya regeltillämpningens följder för svensk handläggning av flyktingärendena och av konsekvenserna för flyktingarna i fråga.

Stockholm den 7 april 1986

Nils Carlshamre (m)

Göran Ericsson (m)

Ingvar Eriksson (m)

Siri Häggmark (m)

Blenda Littmarck (m)

Karl-Gösta Svenson (m)

Gunnar Biörck (m)

i Värmdö

Göte Jonsson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Ingela Gardner (m)

Gullan Lindblad (m)

Ingegerd Troedsson (m)

Ewy Möller (m)